

Je velkou zásluhou Aleny Šubrtové, že se jí podařilo sestavit pravděpodobně úplnou bibliografii Fajfrových prací od roku 1917 do roku 1968 (poslední položka má pořadové číslo 547), neboť Fajfr přispíval do širokého okruhu časopisů, novin, revue a sborníků. Jde o neocenitelnou pomůcku pro každého, kdo by se chtěl s Fajfrovou prací a především s jeho názory seznámit autenticky, a to bude každý, kdo se hlouběji zajímá nejen o dějiny české sociologie, filozofie, statistiky a demografie, ale o celkový vývoj společenský a sociální naší vlasti v době Fajfrových tvůrčích aktivit.

Příloha II je neméně zajímavá - je to návrh na zvolení Františka Fajfra členem Československé akademie věd, který v září 1968 podala Československá demografická společnost. Návrh, který již v době svého vzniku neměl naději na realizaci. František Fajfr navíc v únoru 1969 zemřel.

Po dlouhou dobu nebude asi snadné psát o představitelích české vědy, kteří byli

zároveň členy Komunistické strany Československa a zastávali v období po roce 1945 vysoké postavení ve státní službě. Přesto je to zapotřebí a nezaujaté a důkladné studium vývoje vědních disciplín i v tomto období je jedním z důležitých úkolů nejen historiografie, ale i jednotlivých vědních oborů respektive institucí. Dnes jsme svědky takřka hromadného odhazování do starého železa všeho, co bylo ve společenských vědách v letech 1948-1989 napsáno, obvláště, byl-li autorem komunist. Skutečnost však nebyla tak jednoznačná, lidé, kterým se dostalo hlubokého intelektu a schopnosti promýšlet věci, nebývají jednodušší. Nebyl takovým ani František Fajfr a je škoda, že jeho dílo je dnes tak málo známé. Proto doporučuji všem, kdo se zajímají o demografii, problémy populační politiky a otázky spojené s kvalitou populace, ale také o národnostní problematiku, aby si anotovaný sborník pozorně přečetli.

Ludmila Fialová

**Ct. Nečas: Aušvicate hi khér báro.
Čeští vězňové cikánského tábora
v Osvětimi II-Brzezince**

Brno, Masarykova univerzita 1992, 247 s.

Autor se věnuje systematicky válečné a poválečné historii našich Cikánů-Romů již několik let. Výsledky jeho bádání jsou uloženy ve dvou publikacích *Nad osudem českých a slovenských Cikánů v letech 1939-1945* (Brno 1981) a *Andr'oda taboris. Vězňové protektorátních cikánských táborů 1942-1943* (Brno 1987). Nyní vyšla třetí publikace věnovaná tentokrát Romům z českých zemí, kteří byli vězni cikánského tábora v Osvětimi II-Brzezince. V táboře bylo evidováno 20 000 Romů obou pohlaví včetně dětí. Seznam internovaných Romů zachránil bývalý osvětimský vězeň jeho ukrytím v táboře, kde byl s jeho pomocí v roce 1949 nalezen. V seznamu osvětimských Romů bylo i 6 000 Romů pocházejících z českých zemí, a to jak z protektorátního území, tak z okupovaného pohraničí. Jejich excerpcovaná nacionálně se stala předmětem zpracování Ct. Nečase.

Publikace o 247 stranách je uvedena věnováním "Památce mužů, žen a dětí, jejichž údělem bylo zahynout v cikánském táboře v Osvětimi II-Brzezince". Poděkování pak patří řadě českých a polských badatelů, kteří autorovi zpřístupnili úřední i svou soukromou dokumentaci. Předmluvu napsal K. Holomek, někdejší romský poslanec ČNR. Dokumentační část uvozují dvě vyprávění Romů, kteří přežili: Heleny Malíkové, roz. Holomkové ("To šeccko nemoselo byt, ale stalo sa to") a Ant. Daniela ("Bylo dobře, že sme nic nevěděli, co s nama bude"). Jsou to autentické zážitky ze soustředění Romů před jejich transportem do Osvětimi a o životě v táboře.

Samostatnou část představuje Kalendář událostí, v němž jsou chronologicky (od roku 1927 do roku 1944) uvedeny nejdůležitější předpisy československé, protektorátní i říšskoněmecké provenience upravující cikánskou otázku v našich zemích. Dokumenty zde citované včetně příloh se stanou pramenem i pro další romistické práce. Ukazují zejména nacistické předpisy,

v nichž byla do naprostých věcných detailů otázka "konečného řešení" zpracována.

Po podrobnějším vypsání agendy písařny cikánského tábora v Osvětimi II-Brzezince, kde v hlavní knize bylo zapsáno 10 097 Romů mužského pohlaví a 10 849 Romek, následuje jmenný seznam Romů a Romek z českých zemí. Z úhrnu 20 tisíc evidovaných Romů většina zahynula. Ze zhruba 6 tisíc Romů z českých zemí jich zahynulo kolem 5 tisíc. Zbylých tisíc Romů představovalo celé poválečné romské etnikum v českých zemích. U každého jména (příjmení, jméno) je uvedeno datum a místo narození, vězeňské číslo, datum příchodu do tábora, datum ev. dočasného přemístění a datum úmrtí nebo transportu do jiného tábora. Původní seznamy obsahují i údaj o rodinném stavu. Údaje o místech narození umožňují rekonstruovat územní rozložení romských rodů, studium frekvence jmen a příjmení ev.

genealogické závěry. Takové porovnání má velkou cenu i pro aktuální srovnávací studie o Romech na našem území, víme-li, že Romové žijící dnes na území Čech a Moravy jsou v absolutní většině slovenského původu, takže autochtonní Romové jsou pouhým zlomkem romské populace České republiky. V té souvislosti je zajímavé, že při setkání romské reprezentace s českým premiérem V. Klausem koncem září 1992 se prohlásili za "federální národ" a tento charakter jím byl uznán a byly jim slíbeny zvláštní úpravy např. jejich státní příslušnosti (dvojí příslušnost ap.). Anotovaná publikace je výsledkem obrovské práce, i když se zdá, že sestavit seznam 6 000 osob je dost mechanická práce. Co však reprezentuje, ocení jen odborník kteréhokoli společenskovedního nebo jiného zaměření. Není to dílo jen pro romisty.

Vladimír Srp

Jméno:

Instituce:

Ulice a číslo domu:

Obec vč. PSČ:

Země:

Sociologický časopis
Jilská 1
110 00 Praha 1
Česká republika